Archeologienota
Koersel Schrikheidestraat
Programma van maatregelen

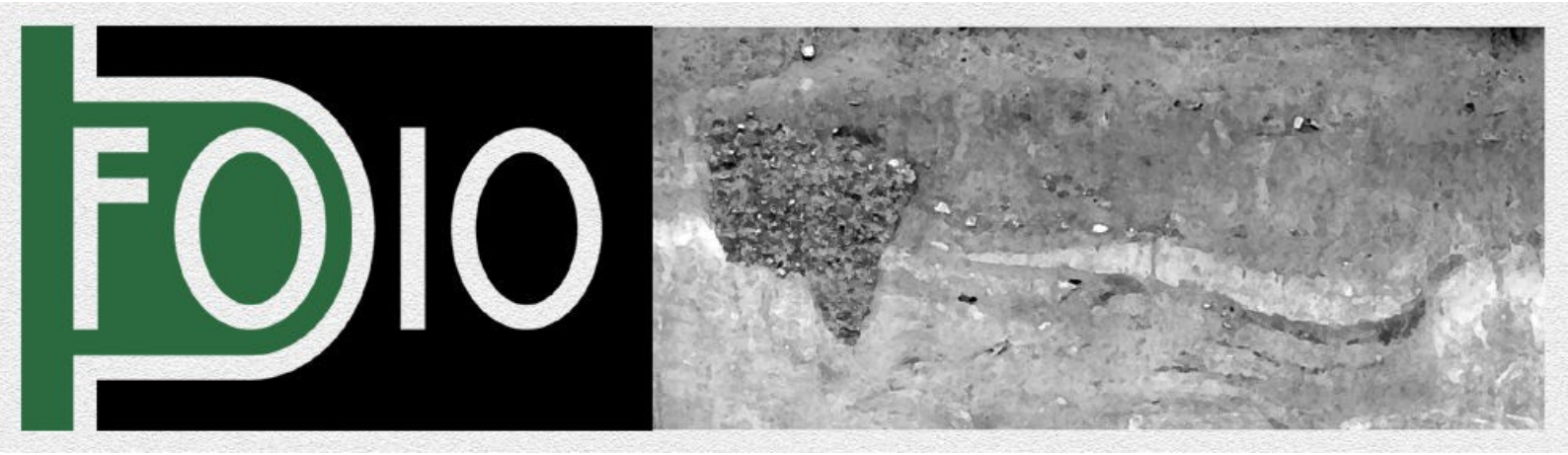

FODIO

Turnhoutsebaan 277

B-2110 Wijnegem

Marleen Arckens

Jan De Beenhouwer

Christine Beckers

COLOFON
Archeologienota Koersel Schrikheidestraat Programma van maatregelen. Projectcode 2018K336
erkend archeoloog: Fodio OE/ERK/archeoloog/2015/0067
auteurs: Marleen Arckens, Jan De Beenhouwer, Christine Beckers
uitvoerder: Fodio, Turnhoutsebaan 277, B-2110 Wijnegem
datum: 17 januari 2018

Inhoud

2. Programma van maatregelen 33
2.1 Gemotiveerd advies 33

2. Programma van maatregelen

2.1 Gemotiveerd advies

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig. Alle relevante beschikbare bronnen werden geraadpleegd.

Het onderzoeksgebied is gelegen in Koersel, een deelgemeente van Beringen, ca. 1 km ten zuidoosten van de dorpskern. De archeologienota heeft betrekking op de verkaveling van het noordelijk deel van perceel 1499R te Koersel (Beringen), dat in het noorden grenst aan de Schrikheidestraat en in het oosten aan de Karperstraat. De oppervlakte van het te verkavelen gebied bedraagt 6940,30 m2. Het terrein zal verdeeld worden in 15 loten waarop 7 enkele en 4 dubbele woningen gaan gebouwd worden.

De topografische ligging van het onderzoeksgebied, bovenaan de noordelijke helling van de vallei van de Helderbeek, is gunstig. Het dichtst bij zijnde water is de Helderbeek, ca. 310 m ten zuiden van de zuidelijke perceelsgrens van het onderzoeksgebied. Ook de overgang van zeer natte gronden in de vallei van de Helderbeek naar de matig droge gronden ten noorden van de Helderbeek ligt op deze afstand. De matig droge zandbodem die werd gekarteerd voor het onderzoeksgebied is weinig geschikt voor landbouw.

Het onderzoeksgebied was op het einde van de 18de eeuw in gebruik als heide. Vanaf het einde van de 19de eeuw werd het geleidelijk aan beplant met naaldhout. Ten noorden van de Helderbeek, tussen de rivier en het akkercomplex ten zuiden van Koersel, werden minstens in de nieuwe tijd op een groot aantal plaatsen vijvers gegraven voor de kweek van zoetwatervis. Ook onmiddellijke ten zuiden van het onderzoeksgebied werden dergelijke vijvers gegraven zijn. Dat blijkt uit de detailplannen van de Atlas der Buurtwegen en de topografische kaart van Vandermaelen, beiden opgemaakt midden 19de eeuw.

Binnen een straal van 500 m zijn ten zuiden van het onderzoeksgebied slechts een zeer beperkt aantal vindplaatsen van archeologisch erfgoed gekend. Ten zuiden van het onderzoeksgebied, op een afstand tot iets meer dan 1000m zijn slechts drie vindplaatsen van archeologisch erfgoed gekend. Het gaat om metaaldetectievondsten die dateren van de 15de tot de 18de eeuw. Iets meer dan één kilometer noordwaarts bevond zich de verdwenen omgrachte pastorij van Koersel waarvoor de Ferrariskaart de terminus ante quem levert.

Het onderzoeksgebied ligt niet in een gradiëntenzone. De Helderbeek stroomt ongeveer 300 m verder naar het zuiden. Op dezelfde plaats ligt de overgang tussen de quartaire dekzanden en de quartaire rivieralluvia. Ook de overgang van natte naar goed gedraineerde gronden is terug te vinden ter hoogte van de Helderbeek. Het potentieel van het onderzoeksgebied voor het aantreffen van prehistorische artefactensites wordt daarom als laag ingeschat.

Van de vroege middeleeuwen tot het midden van de 19de eeuw vormden heidegebieden een belangrijke schakel in de economie. Heidemaaisel, heideplaggen en dennennaalden werden als strooisel gebruikt in de potstal. Daarnaast werden heidegronden gebruikt als weidegrond voor schapen, voor de ontginning van veen, het steken van plaggen, het verzamelen van kruiden en voor de bijenteelt. Het gebruik van de heide als gemene grond vormde een wezenlijk onderdeel van het agrarisch systeem.

Op basis van de bodemgesteldheid en het historisch landschapsgebruik wordt het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied voor sporen van menselijke aanwezigheid gaande van de late middeleeuwen tot de nieuwe tijd als laag ingeschat. Omwille van de exploitatie als heidegebied, vermoedelijk reeds sinds de late middeleeuwen, het ontbreken van een afdekkende plaggenlaag die mogelijk in de ondergrond aanwezig archeologisch erfgoed dat dateert van het neolithicum tot de volle middeleeuwen beschermt en het herhaaldelijk aanplanten en rooien van naaldbos sinds het midden van de 19de eeuw wordt het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied ook voor deze periodes als laag ingeschat.

Het potentieel op kennisvermeerdering bij verder onderzoek zal eerder gering zijn. Archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem wordt omwille van het evenwicht tussen de kosten en de baten van het onderzoek en het evenwicht tussen de onderzoeksinspanning en de te verwachten resultaten niet aanbevolen. Er dient bijgevolg geen programma van maatregelen te worden opgesteld (zie 1.2.4 en 1.2.5)